

Buurtcentra in Lelystad

Amsterdam, 19 maart 2001

Tjitse Dijkema
Martine Groenestein

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Achtergrond en aanleiding	3
1.2	Probleemstelling en doelstelling	3
1.3	Werkwijze en leeswijzer	3
2	Buurtcentra in Lelystad	5
2.1	Inleiding	5
2.2	Formele omschrijving van de taken van de buurtcentra	5
2.3	Geschiedenis van de buurtcentra in Lelystad	5
2.4	Huidige stand van zaken buurtcentra	5
2.5	Vrijwilligersbeleid	7
3	Evaluatie - interviews	8
3.1	Inleiding	8
3.2	Algemeen beeld van de buurtcentra	8
3.3	Beeld van de huidige buurtcentra	9
3.5	Ideaal toekomstbeeld buurtcentra	11
3.6	Relatie buurtcentra en wijkposten	15
4	Conclusies en advies	18
4.1	Conclusies	18
4.2	Advies	20
Bijlage 1	Lijst van geïnterviewde personen	22
Bijlage 2	Overzicht van geraadpleegde literatuur	23

1 Inleiding

1.1 Achtergrond en aanleiding

Het beleid van de gemeente Lelystad is erop gericht buurt- en wijkbewoners meer te betrekken bij hun woonomgeving en de sociale samenhang in de wijk te intensiveren. Hiertoe is onder andere een netwerk van wijkposten geopend, wordt per wijk voorzien in jongerenruimtes, bestaat er in diverse wijken buurtsportwerk en krijgt de Brede-school-gedachtevorm.

De buurtcentra zouden hierin ook een rol kunnen spelen, maar zijn daar momenteel niet op ingesteld. Na een reorganisatie en een bezuinigingsoperatie, enige jaren geleden, zijn de buurtcentra zelfstandige organisaties geworden, die met behulp van een beperkte subsidie hun activiteiten moeten ontwikkelen. Een deel van de buurtcentra doet dit redelijk tot goed, bij andere gaat het wat minder. De buurtcentra steunen momenteel geheel op vrijwilligers met een marginale professionele ondersteuning. Het bestuursniveau van de buurtcentra verschilt wel.

Nu de gemeente een grotere rol voor de buurtcentra ziet weggelegd, kan er sprake zijn van conflicterende belangen. Hierbij wordt met name bedoeld op de mindere bekendheid binnen de buurtcentra met wijkgericht werken. In dit spanningsveld zullen oplossingen moeten worden gezocht. De buurtcentra zouden ook een rol kunnen spelen bij het versterken van de sociale cohesie. Hoe die rol eruit ziet, is echter nog niet geheel duidelijk. Daarom moet antwoord worden gegeven op de vraag welke aanpassingen in de buurtcentra noodzakelijk zijn om tegemoet te komen aan de veranderende eisen.

1.2 Probleemstelling en doelstelling

De probleemstelling voor het onderzoek kan als volgt worden omschreven:

Op welke wijze kunnen de buurtcentra in de gemeente Lelystad een rol spelen bij het betrekken van buurtbewoners bij hun woonomgeving en het bevorderen van de sociale cohesie in de wijken.

Dit advies heeft gezien de probleemstelling tot doel inzicht te verkrijgen in de manier waarop de buurtcentra in de gemeente Lelystad een rol spelen bij het betrekken van buurtbewoners bij hun woonomgeving en het bevorderen van de sociale cohesie in de wijken. Daartoe is onderzocht hoe de rol van de buurtcentra er momenteel uitziet. Hierbij valt te denken aan taken, bevoegdheden en dergelijke. Daarnaast is bekeken hoe de rol van de buurtcentra er in de toekomst uit zou moeten zien en wat er moet gebeuren om die rol te kunnen vervullen.

1.3 Werkwijze en leeswijzer

Dit onderzoek naar de nieuwe rol van de buurtcentra is gebaseerd op een analyse van schriftelijk materiaal dat voorhanden is binnen de gemeente Lelystad en op een aantal intern gemeentelijke interviews met direct betrokkenen.

De analyse van het schriftelijk materiaal vormt de basis voor dit advies en is te vinden in hoofdstuk 2. Na de analyse zijn in totaal tien interviews afgenomen bij medewerkers bij de gemeente Lelystad (wethouder en ambtenaren van verschillende afdelingen) en bij één medewerker van de stichting Impulz. Hetgeen in de interviews naar voren is gebracht is te vinden in hoofdstuk 3. Uit de analyse en de interviews samen is een aantal conclusies te trekken. Deze conclusies en het advies dat daaruit naar voren komt, zijn te vinden in hoofdstuk 4.

2 Buurtcentra in Lelystad

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een beknopte weergave gegeven van de buurtcentra in Lelystad, zoals die is te herleiden uit schriftelijk materiaal dat voorhanden is binnen de gemeente Lelystad. Daarbij wordt eerst aangegeven wat de formele omschrijving is van de taken van de buurtcentra. Vervolgens ingegaan op de ontwikkelingen in het verleden die de huidige verschijningsvorm van de buurtcentra hebben bepaald. Aansluitend wordt de huidige stand van zaken van de buurtcentra beschreven. Tot slot wordt kort ingegaan op het vrijwilligersbeleid van de gemeente.

2.2 Formele omschrijving van de taken van de buurtcentra

De buurtcentra houden zich bezig met sociaal-cultureel werk. De buurtbewoners bepalen mee wat er in de buurtcentra gebeurt en helpen bij de uitvoering van het werk. Alle leeftijdsgroepen kunnen er terecht voor: educatieve, vormende, recreatieve en creatieve activiteiten. Ook kunnen de buurtbewoners er terecht voor allerlei vragen met betrekking tot de buurt. Heeft men in het buurtcentrum geen antwoord, dan kunnen medewerkers van de buurtcentra in ieder geval de weg wijzen.

De buurtcentra worden desgewenst ondersteund door de Stichting Impulz. Deze stichting heeft een adviestaak via Stedelijk Welzijn (een onderdeel van Impulz).

2.3 Geschiedenis van de buurtcentra in Lelystad

Buurtcentra bestaan in Lelystad al vanaf het ontstaan van de stad. Aanvankelijk vielen de buurtcentra onder een overkoepelende Stichting Buurtcentra Lelystad (SBL). In 1992 besluit de raad van Lelystad de buurtcentra te reorganiseren. De Stichting Buurtcentra Lelystad wordt opgeheven, er wordt een interim-manager aangesteld en er treedt een interim-bestuur aan om het reorganisatieproces te begeleiden. In 1994 is de reorganisatie van buurtcentra afgerond. Binnen het reorganisatieproces zijn de buurtcentra door de SBL overgedragen aan de besturen van de verschillende buurtcentra. Per buurtcentrum is één stichting ontstaan, die de verantwoordelijkheid voor het reilen en zeilen van het buurtcentrum opgedragen heeft gekregen. Één van de gevolgen van de reorganisatie is dat de sociaal-cultureel werkers zijn verdwenen. Deze functies zijn niet opnieuw ingevuld. De buurtcentra draaien sinds de reorganisatie op vrijwilligers. In 1998 vindt evaluatie plaats.

2.4 Huidige stand van zaken buurtcentra

Momenteel zijn er acht buurtcentra in Lelystad, dit zijn:

- Stichting Buurtcentrum De Bever;
- Stichting Buurtcentrum De Brink;
- Stichting Buurtcentrum De Dukdalf;
- Stichting Buurtcentrum De Joon;

- Stichting Buurtcentrum De Krakeling;
- Stichting Buurtcentrum De Roef;
- Vereniging Buurtcentrum Het Palet;
- Vereniging buurtcentrum De Windhoek.

Zoals geschreven draaien de buurtcentra sinds de reorganisatie op vrijwilligers. Uit de evaluaties die in 1998 zijn gehouden¹ blijkt dat het besturen van het buurtcentrum de bestuursleden 15 tot 45 uur per week kost per bestuurslid. Binnen de buurtcentra bestaat een grote mate van betrokkenheid met elkaar. Uit de evaluatie blijkt ook dat dit soms leidt tot cliëkvorming. De financiën van de buurtcentra bestaan uit subsidie, barinkomsten en eigen bijdragen van deelnemers aan activiteiten. Meeste buurtcentra zijn financieel gezond (overigens met grote verschillen per buurtcentrum) en hebben soms zelfs een kleine reserve opgebouwd.

Uit de evaluaties die in 1998 zijn gehouden blijkt verder dat de huidige organisatie met uitsluitend vrijwilligers de buurtcentra kwetsbaar maakt en zorgt voor grote verschillen in kwaliteit en in opvattingen tussen de verschillende buurtcentra. Uit de evaluaties blijkt verder dat de beheersfuncties (incl. financiën) goed worden uitgevoerd. Er wordt een vrij groot aantal activiteiten ontwikkeld. Voor educatieve en agogische activiteiten blijkt veelal de deskundigheid te ontbreken. Ook worden sommige doelgroepen (bijvoorbeeld jongeren van 12 tot 20 jaar en allochtone volwassenen) slecht bereikt. Bij de besturen bestaat een zeker gebrek aan kennis van het bestuursvak en van sociaal-culturele vaardigheden. Zwakke punten zijn vooral het gebrek aan lange-termijn-denken, het matige inzicht in vooruit plannen, het niet goed kunnen ontwikkelen van financieel beleid, de matige marketing van het buurtcentrum, het niet goed kunnen hanteren van conflictsituaties en het bureaucratisch onvermogen om met gemeente en Impulz om te gaan.

De buurtcentra kunnen gebruik maken van de adviseur van Stedelijk Welzijn. Uit de evaluaties van 1998 blijkt dat van de adviseurs van stedelijk welzijn van heel weinig tot heel veel gebruik wordt gemaakt. Dit verschilt per buurtcentrum. Wat betreft de relatie van de buurtcentra met de gemeente, blijkt dat zowel voor de besturen als voor de medewerkers van de gemeente het moeilijk is de verschillende rollen waarmee de gemeente de buurtcentra tegemoet treedt, te onderscheiden. Het nakomen van afspraken en toezeggingen door de gemeente is een zwak punt. De gemeente reageert vaak te traag op verzoeken van de buurtcentra en de besturen zijn nogal eens te zwak om goed met de gemeente te kunnen onderhandelen. Zo ontstaat bijvoorbeeld wrijving als buurtcentra verbouwingsplannen hebben die door de gemeente steeds worden opgeschort, omdat de gemeente een en ander in groter verband wil zien (wijkgericht werken en (wijk)jongerenwerk) en vervolgens lang op zich laat wachten.

De opheffing van de SBL wordt in het algemeen niet als een verlies beschouwd. Dit geldt niet voor het vertrek van de sociaal-cultureel werkers. In de evaluaties van 1998 wordt ook aangegeven dat banenpoolers, huishoudelijke krachten, JWG'ers en andere medewerkers onmisbaar zijn om buurtcentra draaiende te houden en de vrijwilligers in staat te stellen hun activiteiten te verrichten.

Noot 1 Buurthuizen in Lelystad, evaluatie, Gemeente Lelystad, afd. Algemene Zaken, sectie BMO, januari 1998 en een gemeentelijke nota aan b&w over het buurthuiswerk (d.d. december 1998)

In de buurtcentra fungeren WIW'ers bijvoorbeeld als assistent-beheerder. Ze zijn in dienst van Impulz, maar worden aangestuurd door een van de bestuursleden. De relatie met buurtsportwerk wordt door de buurtcentra over het algemeen als positief ervaren.

Bij de besturen bestaat behoefte aan versterking van die relatie met betrekking tot planning van activiteiten en in financiële zin.

2.5 Vrijwilligersbeleid

Vrijwilligerswerk wordt in de gemeente Lelystad gedefinieerd als: onbetaalde werkzaamheden van de vrijwilligers, die dit in enig georganiseerd verband en ten behoeve van anderen en/of de samenleving en op vrijwillige basis verricht, welke een bijdrage leveren aan de gemeenschap. Vrijwilligerswerk is meestal plezierig om te doen, maar niet vrijblijvend: zowel de instelling als de vrijwilliger hebben rechten en plichten.

De gemeente werkt momenteel aan een nota ter stimulering van het vrijwilligersbeleid. Deze nota moet een samenhangend stelsel van maatregelen bieden die ertoe leiden dat langs andere weg dan werk uit betaalde arbeid, maximale maatschappelijke betrokkenheid wordt gegenereerd. Aandachtspunten hierbij zijn:

- het vinden van vrijwilligers, zowel kwantitatief als kwalitatief, is een groot probleem. Dit geldt in het bijzonder voor hogere bestuursfuncties.
- professionele ondersteuning vanuit de gemeente is een must. Het gaat daarbij om het geven van handvatten aan de verenigingen om een eigen beleid te kunnen maken.

In het concept van bovengenoemde nota staat dat in samenwerking met de stichting Impulz invulling wordt gegeven aan het vrijwilligersjaar 2001 en dat voor de volgende jaren een opzet zal worden gemaakt om meer aandacht te geven aan de vrijwilliger. Hiertoe kunnen verenigingsconsulenten worden aangesteld. Deze verenigingsconsulent zal zich nadrukkelijk op het vrijwilligerswerk moeten richten. Hij of zij zal professionele ondersteuning aan de verenigingen moeten bieden in het opstellen en uitvoeren van vrijwilligersbeleid. Daarnaast moet het sociaal cultureel werk versterkt worden door ondersteuning vanuit de gemeente dan wel vanuit een organisatie als bijvoorbeeld Impulz.

3 Evaluatie - interviews

3.1 Inleiding

In deze paragraaf worden de belangrijkste gegevens uit de interviews gepresenteerd. In totaal zijn er negen interviews afgenomen bij de medewerkers bij de gemeente Lelystad (wethouder en ambtenaren van verschillende afdelingen) en bij één medewerker van de stichting Impulz. In bijlage 1 is een namenlijst te vinden van de geïnterviewde personen. Na de interviews zijn nog opmerkingen bij de vragen nagestuurd door twee stadsdeelmanagers werkzaam op de wijkposten.

In de interviews is gevraagd hoe men aankijkt tegen de buurtcentra. Wat vindt men van de rol die de buurtcentra momenteel hebben, in de zin van activiteiten, taken, bevoegdheden, mogelijkheden en beperkingen? Wat zou die rol (idealiter) in de toekomst kunnen zijn en wat moet er aan de buurtcentra veranderen om die nieuwe rol te kunnen vervullen? Hierbij is ook ingegaan op de relatie met het wijkgericht werken, jongerenwerk, ouderenwerk, onderwijs, minderhedenbeleid en buurtsportwerk. In de interviews is tevens de relatie tussen de buurtcentra en de wijkposten aan de orde gekomen.

3.2 Algemeen beeld van de buurtcentra

Buurtcentra en de associaties

Aan alle geïnterviewden is de vraag gesteld 'als ik zeg buurtcentra in Lelystad, waaraan denkt u dan?'. Alle geïnterviewden hebben bij deze vraag aangegeven dat de buurtcentra worden gedreven door vrijwilligersorganisaties. De vrijwilligersorganisaties worden over het algemeen weinig professioneel gevonden en worden gezien als een noodzakelijk kwaad, door het ontbreken van een overkoepelende sturende organisatie. Deze is jaren geleden opgeheven (zie ook hoofdstuk 2).

Ook komt uit de interviews naar voren dat de acht buurtcentra in Lelystad los van elkaar staande stichtingen of verenigingen zijn. Er is nauwelijks of geen contact tussen de buurtcentra, behalve het voorzittersoverleg, dat eenmaal in de zes weken plaatsvindt. Ook de verschillen tussen de buurtcentra zijn groot. Zo is aangegeven dat er buurtcentra zijn die goed lopen, veel activiteiten organiseren en waar ook verschillende bevolkingsgroepen op af komen; er zijn ook buurtcentra waar een kleine groep uit een buurt zich heeft genesteld, waar weinig activiteiten worden georganiseerd en waar de drempel voor andere mensen uit de buurt hoog is.

Overige reacties in trefwoorden:

- buurtbewoners;
- sociale controle;
- betrokkenheid wijkbewoners bij activiteiten;
- drempelverlagend;
- weinig allochtonenbezoek;
- geliefd en gehaat in de wijk;
- aanbod aan activiteiten verschaalt;
- gericht op jonge jeugd en volwassenen;
- waardevolle voorziening, die gemeente niet optimaal kan benutten.

Contact en relaties met buurtcentra

De wijze waarop en de frequentie waarmee de geïnterviewden contact hebben met de buurtcentra is zeer verschillend. Van de tien geïnterviewden werkzaam bij de gemeente heeft slechts één persoon regelmatig contact (minimaal één keer per week) met de buurtcentra. Dit is degene die de subsidieverlening en onderhoud van de gebouwen onder zijn hoede heeft. Eén persoon heeft regelmatig contact met een deel van de buurtcentra, namelijk daar waar de buurtsportactiviteiten worden georganiseerd. Twee geïnterviewden hebben wel eens contact, maar naar eigen zeggen veel te weinig. Het contact betreft voor deze mensen veelal 'negatief' contact, dat wil zeggen als er ergens problemen zijn. Vier geïnterviewden hebben geen rechtstreeks contact met de buurtcentra. Het jongerenwerk heeft wel geprobeerd contact te zoeken met buurtcentra. Dit is op niets uitgelopen: de doelgroep 'jongeren' schrikt de buurtcentra af. Ook de medewerker Brede School probeert contact te zoeken met twee van de buurtcentra; dit verloopt moeizaam. De medewerker van de stichting Impulz heeft met alle buurtcentra regelmatig contact. De frequentie verschilt per buurtcentrum. Het meeste contact bestaat met de stichtingen; met de verenigingen is het contact minder.

Eens in de zes weken is er het zogenaamde 'voorzittersoverleg'. In dit overleg zitten (officieel) alle voorzitters van de buurtcentra. Vaak nemen de voorzitters ook een lid van het bestuur van het buurtcentrum mee. Aan dit overleg neemt ook de medewerker van stedelijk welzijn van Impulz deel. De gemeente zit hier bij als toehoorder en voor het beantwoorden van eventuele vragen. Het doel van dit overleg is afstemming en samenwerking tussen de buurtcentra onderling en met de gemeente te genereren. Volgens de geïnterviewden komt dit tot dusver niet echt op gang.

3.3 Beeld van de huidige buurtcentra

Huidige rol en organisatie van de buurtcentra

In theorie houden de buurtcentra zich bezig met sociaal-cultureel werk. De buurtbewoners bepalen mee wat er in de buurtcentra gebeurt en helpen bij de uitvoering van het werk. Hierdoor wordt de sociale cohesie van de buurt vergroot. Uit de interviews komt naar voren dat in de praktijk de buurtcentra momenteel een minimale hoeveelheid aan activiteiten verzorgen die in principe moeten voldoen aan de vraag vanuit de buurt. De hoeveelheid en de aard van de cursussen en activiteiten die worden georganiseerd verschillen per buurtcentrum. In de buurtcentra waar buurtsportwerkers actief zijn, organiseren de buurtsportwerkers ook activiteiten los van sport.

Bijna alle geïnterviewden geven aan dat de buurtcentra de beperking kennen dat ze te weinig professionele krachten hebben voor de begeleiding/ontwikkeling van activiteiten. Ook is naar voren gebracht dat het werken met vrijwilligers beperkingen geeft aan de toegankelijkheid van doelgroepen. Bovendien zou er te weinig geld zijn. De buurtcentra krijgen geen subsidie voor het organiseren van activiteiten. De activiteiten worden betaald door de deelnemers. De buurtcentra krijgen alleen een facilitaire subsidie; dit is een subsidie voor onderhoud en instandhouding van het gebouw.

De buurtcentra worden gedreven door vrijwilligers en hebben in principe geen beperkingen, behalve dat ze niet commercieel mogen zijn. Het buurtcentrumbestuur stelt zelf de regels op; daarnaast hebben de stichtingen statuten en

er is een buurtcentrumreglement. In de interviews komt naar voren dat de bestuursstructuur niet altijd goed is geregeld.

Het bestuur van vrijwilligers bepaalt wat er gebeurt. Bij sommige buurtcentra vullen de besturen zich zelf aan. Bij andere buurtcentra mogen de medewerkers meestemmen over nieuwe leden in het bestuur. Uit de interviews blijkt ook dat in een aantal buurtcentra problemen zijn. Het bestuur heeft daar een soort 'familiegebeuren' om zich heen verzameld, waardoor het voor anderen moeilijk is om binnen te komen in de buurtcentra. Hier en daar zouden er ook problemen tussen bestuur en beheerders zijn.

Aard en doelgroep huidig aanbod activiteiten

In de buurtcentra vinden allerlei activiteiten plaats, maar volgens de geïnterviewden zijn er te veel losse activiteiten naast elkaar. Eigenlijk zijn het soort verzamelgebouwen van allerlei activiteiten. Gesteld wordt dat het aantal en de inhoud van de activiteiten terug lopen en dat de buurtcentra activiteiten bieden van een te laag niveau. Er is wel een verschil in het niveau van de buurtcentra. Dit is o.a. het gevolg van het weggeven van de autonomie. Buurtcentra hoeven alleen maar aan subsidie-eisen te voldoen en dat is kennelijk niet moeilijk, zo wordt in de interviews verondersteld.

Het aanbod aan activiteiten is zowel aanbod- als vraaggericht. Het komt voor dat er veel aanvragen zijn voor een bepaalde cursus en daar wordt dan een docent bij gezocht. Over het algemeen hebben de geïnterviewden het idee dat dit vraaggerichte aanbod vooral de activiteiten in de buurtcentra bepaalt. Maar het komt ook voor dat er bijvoorbeeld een lerares is die een yogacursus wil geven en dan wordt daar een klasje voor bij elkaar gezocht. In één van de interviews wordt aangegeven dat deze aanbodgerichte activiteiten erg broos zijn, omdat de activiteit vooral van één persoon afhangt. Vanuit de besturen zou over het algemeen te weinig gestimuleerd worden om activiteiten te ondernemen (te weinig profilering).

De achtergrond van de mensen die in de buurtcentra komen verschilt volgens de geïnterviewden per buurtcentrum. Wat voor mensen er komen, ligt vooral aan de activiteiten die ontplooid worden. Uit de interviews komt naar voren dat in de praktijk de buurtcentra geen doorsnede van de buurtbewoners vertegenwoordigen. Over het algemeen maken met name lagere inkomensgroepen en lager geschoolden met veel vrije tijd gebruik van de buurtcentra. Er zijn ook buurtcentra die cursussen aanbieden waar wel een doorsnede van de bevolking komt.

Uit de interviews blijkt dat het aanbod van activiteiten in de buurtcentra vaak te veel is gericht op een bepaalde doelgroep: autochtone volwassenen (40+) en kinderen in de basisschoolleeftijd uit onvolledige gezinnen. De kinderen tot 12 jaar worden goed bereikt. Alle buurtcentra doen iets met kinderen en ook allochtone kinderen doen hier aan mee. In dit licht wordt de samenwerking met het buurtsportwerk ook erg goed gevonden (bij aantal buurtcentra). Voor de jeugd en jongvolwassenen (10-20 jaar) wordt aangegeven dat er een gat ligt in het aanbod van de activiteiten. Het aanbod aan activiteiten zou ook niet echt aansluiten op de interesses van de jeugd. Het kost veel moeite om het vertrouwen van de buurtcentra te winnen als het gaat om jongeren. Ook vinden de geïnterviewden dat er te weinig allochtonen komen; de buurtcentra zijn te weinig toegankelijk. Aangegeven is dat het percentage allochtonen dat in buurtcentra komt in geen verhouding staat tot het percentage allochtonen dat in de wijken van Lelystad woont. Er worden wel activiteiten voor allochtonen georganiseerd. Zo zijn er speciale ochtenden voor allochtone vrouwen.

Vrijwilligers binnen de buurtcentra

De buurtcentra worden geheel gedreven door vrijwilligers. De huidige hoedanigheid van de buurtcentra is dan ook voor een groot deel het werk van de vrijwilligers. Het aantal vrijwilligers werkzaam in de buurtcentra verschilt erg per wijk. Zo wordt aangegeven dat de Krakeling bijvoorbeeld genoeg vrijwilligers heeft, terwijl Dukdalf bijna geen vrijwilligers meer heeft. Alle buurtcentra hebben volgens de geïnterviewden echter het probleem van werving van vrijwilligers. Van de stichting Impulz is één medewerker beschikbaar die door de buurtcentra gevraagd kan worden voor hulp, met name op organisatorisch en administratief gebied.

Alle geïnterviewden zijn het er over eens dat het bestuurlijk en organisatorisch niveau van de vrijwilligers te gering is en dat de vrijwilligers de begeleiding of de coördinatie van een beroepskracht missen (dit verschilt overigens wel per buurtcentrum). Momenteel wordt volgens de geïnterviewden niet inhoudelijk naar de activiteiten gekeken. Op organisatorisch vlak doet zich het knelpunt voor dat door het ontbreken van regels mensen (onbewust) worden belemmerd en teleurgesteld. Zo worden ruimten bijvoorbeeld niet opgeruimd of raken dingen zoek, wat lastig is bij de aanvang van cursussen. Vrijwilligers zouden dit zelf niet zo zien. Aangegeven is dat het aanbod van vrijwilligers terug loopt en dat de kwaliteit van de bestuurders zelfs nog harder terug loopt (dit is momenteel minder dan redelijk). Ook de kliekvorming binnen een aantal buurtcentra wordt hierbij gezien als een probleem. De voorzitter benoemt in een aantal gevallen zelf het bestuur; dit zijn dan soms familieleden of vrienden met te weinig capaciteiten. Ook ondervinden vooral vrijwilligers die niet binnen de groep (kliek) passen wel eens (persoonlijke) problemen. Uit de interviews blijkt dat niet alle buurtcentra even zorgvuldig omgaan met de vrijwilligers. Het ene buurtcentrum neemt zo maar iedereen aan en het andere heeft bijvoorbeeld een proeftijd van een paar maanden. Ook besteedt het ene buurtcentrum meer aandacht aan de vrijwilligers dan het andere (vraagt bijvoorbeeld hoe het gaat).

Uit de interviews blijkt dat de vrijwilligers vaak wel met hart en ziel zijn betrokken bij de buurtcentra. Het gevoel dat er te weinig capaciteiten of professionaliteit aanwezig zijn, zullen zij waarschijnlijk ontkennen. De vrijwilligers worden gezien als rechtlijnig en hebben volgens de geïnterviewden een eigen manier van werken, waarbij niet altijd de regels worden gehandhaafd (als deze al bekend zijn). Bij enkele geïnterviewden bestaat het beeld dat de vrijwilligers veel koffie (en soms bier) drinken en roken en daardoor niet erg publieksvriendelijk zijn; enkele buurtcentra hebben de verschijningsvorm van een 'besloten club'.

3.5 Ideaal toekomstbeeld buurtcentra

Gewenste rol en organisatie van de buurtcentra

Uit de interviews komt naar voren dat buurtcentra de woonkamers van de buurt zouden moeten zijn. Buurtcentra zouden moeten spetteren: bewoners moeten er samen wat van maken, het dorpsgevoel moet weer terug (sociaal beheer). Buurtcentra moeten een laagdrempelige plek zijn waar mensen terecht kunnen voor activiteiten, sociale contacten en informatie.

In de buurtcentra zouden zo veel mogelijk wijkgerichte activiteiten moeten plaatsvinden. Volgens de geïnterviewden is het buurtcentrum in de toekomst in het meest ideale geval een verzamelgebouw, waarin zowel professionals als vrijwilligers werkzaam zijn.

Alle activiteiten zouden in één gebouw plaats moeten vinden: ontmoetingsplek, informatieplek, activiteiten en cursussen, sociaal-culturele activiteiten, brede school. Ook het jongerenwerk zou een plek in het gebouw moeten krijgen, maar wel met een eigen ingang omdat jongeren en andere buurtbewoners elkaar kunnen afschrikken (voor jongeren niet stoer genoeg en voor ouderen afschrikkend). Het aanbod kan volgens de geïnterviewden per buurtcentrum verschillen naar gelang de behoeften. Alle bewoners zouden een plek moeten kunnen krijgen in de buurtcentra. Belangrijk is wel dat er voor wordt gewaakt dat het buurtcentrum een overzichtelijk geheel blijft (niet te groot) en een bruisende uitstraling krijgt. Het mag geen probleemhuis worden, doordat er bijvoorbeeld te veel nadruk wordt gelegd op probleemgroepen.

Gewenste aard en doelgroep aanbod activiteiten

Het buurtcentrum als ontmoetingspunt voor de buurt, betekent dat er minder eenzijdig gebruik moet worden gemaakt van de buurtcentra: meer variatie in het aanbod van activiteiten en gebruik door meer verschillende doelgroepen. Aangegeven is dat het aanbod aan activiteiten zich meer zou moeten richten op hetgeen door de buurtbewoners gewenst is. Door middel van een enquête in de buurt kan de behoefte in beeld worden gebracht.

Ter bevordering van het aantal en de variatie aan activiteiten is in de interviews voorgesteld dat aan de buurtcentra (meer) voorzieningen worden gekoppeld. Hierbij wordt gedacht aan: een informatiepunt, computers, peuteropvang, muziekles en educatieve activiteiten. Bij het stimuleren van educatieve activiteiten is tijdens de interviews de opmerking gemaakt, dat hierbij niet te veel van de buurtcentra verwacht kan worden. Buurtcentra hebben namelijk vooral de taak zich te richten op bewoners met een achterstandsituatie en dingen te doen die daar bij passen. Het aanbieden van faciliteiten zoals computers en muziekles past hier weer wel bij, omdat dit voor veel mensen uit deze doelgroep te duur is.

De buurtcentra moeten toegankelijk zijn voor alle bewoners van de wijk, ongeacht hun afkomst, geslacht, leeftijd etc. Er zou volgens de geïnterviewden vooral meer aandacht moeten zijn voor allochtonen (vrouwen) en de leeftijdsgroep 12 tot 20 jaar. Aandacht voor allochtonen zou gericht moeten zijn op interculturalisatie: het bevorderen van integratie van mensen in de samenleving, door bijvoorbeeld computerlessen, taallessen e.d.. Het betrekken van jongeren bij de activiteiten van de buurtcentra blijkt in de praktijk erg lastig. Uit de interviews blijkt dat de buurtcentra niet positief staan ten opzichte van de doelgroep jongeren, omdat jongeren de eigen reeds bestaande doelgroep van de buurtcentra zouden afschrikken. Zelfs als een professionele kracht wordt aangeboden ter begeleiding willen de buurtcentra over het algemeen niet meewerken (verschilt wel per buurtcentrum). Dit is vooral voor het jongerenwerk een gemiste kans, want nu moet het jongerenwerk zelf eigen locaties in de wijk gaan zoeken. De natuurlijke of vanzelfsprekende interactie tussen jongeren en overige wijkbewoners komt nu moeilijker tot stand. Andere doelgroepen waarvan uit de interviews naar voren is gekomen dat zij extra aandacht behoeven, zijn: kinderen uit het speciaal onderwijs, Antilliaanse en Marokkaanse jongeren en sociaal zwakkeren. Ook de steeds groter wordende groep ouderen moet in het achterhoofd worden gehouden (denk bijvoorbeeld aan eenzaamheid onder ouderen). Het ouderenwerk is momenteel actief met het organiseren van werkzaamheden in de wijken (nog wel in oriëntatiefase). Ook mogelijkheden voor ontmoeting tussen oud en jong worden hierbij bekeken.

Gewenste ondersteuning om te komen tot betere buurtcentra

Gezien de huidige organisatiegraad en de te verrichten activiteiten in de nieuwe buurtcentra verdienen de huidige buurtcentra zeker professionele ondersteuning. De buurtcentra moeten volgens de geïnterviewden meer ondersteund worden op gebied van financiën en administratie en bij het begeleiden van activiteiten. Uit een aantal interviews is naar voren gekomen dat per buurtcentrum een professionele beheerder moet worden aangesteld. Ook is tijdens de interviews voorgesteld een activiteitenmanager aan te stellen. Verder zouden de accommodaties aangepast moeten worden.

Daarnaast zouden de buurtcentra inhoudelijk beter geëquipeerd moeten zijn. Voorgesteld is dat zij de beschikking moeten hebben over een goede sociaal-cultureel werker, een ingang voor het wijkgericht werken, iemand van de politie of het maatschappelijk werk en een bewonersondersteunervoor allochtonen. Tijdens één van de interviews is voorgesteld dat een poule van mensen wordt gevormd, die als 'vliegende keeps' de buurtcentra professioneel ondersteunen. Daarnaast zou een goede en regelmatige samenwerking moeten bestaan tussen de buurtcentra onderling en met andere organisaties in Lelystad. Vanuit het buurtcentrum is de drempel lager, denk bijvoorbeeld aan een combinatie met zorg of opvoedcursussen. Vrijwilligers hoeven niet alles zelf te doen. Zij kunnen door samenwerking met professionele organisaties ook ondersteuning krijgen van professionals.

Aangegeven is dat de professionals wel een legitieme plek moeten hebben in het buurtcentrum. Nu hebben bijvoorbeeld de buurtsportwerkers een vreemde positie in de buurtcentra, omdat buurthuisbesturen het idee hebben dat de buurtsportwerkers invloed willen hebben op de gang van zaken binnen de buurtcentra. Ook moet de relatie met de vrijwilligers duidelijk zijn. Nu is het een heikel punt dat de professionals afhankelijk zijn van vrijwilligers.

Alle geïnterviewden geven aan dat er een nauwere samenwerking moet komen met het wijkgericht werken. Voor sommigen zijn de wijkpost en het buurtcentrum in het meest ideale geval gecombineerd. Ook de wijkraden zouden de buurtcentra als uitvalsbasis kunnen gebruiken. Deze laatste twee punten zijn binnen de afdeling wijkgericht werken echter nog aan discussie onderhevig. In paragraaf 3.6 wordt hier verder op ingegaan.

Gewenste organisatie nieuwe buurtcentra en rol vrijwilligers daarin

Over de organisatie van bovenstaande zijn de meningen erg verdeeld. Wel zijn de geïnterviewden over het algemeen van mening dat vrijwilligers erg belangrijk zijn binnen de buurtcentra. Dit geldt vooral voor de activiteiten die in de buurtcentra plaats vinden en in mindere mate ook voor het bestuur van de buurtcentra.

Voorgesteld is dat de bestaande organisaties van vrijwilligers blijven bestaan. De gemeente bepaalt dan het beleid per organisatie en stelt daarbij een budget beschikbaar. Per buurtcentrum zou er geld moeten komen, waar een duidelijk pakket van eisen aan vast zit. Die subsidie moet aan het bestuur of een eventueel door de gemeente aangesteld persoon (bijvoorbeeld activiteitenmanager) worden gegeven. Na een jaar moet verantwoording worden afgelegd. Per buurtcentrum zou er een jaarbudget van ongeveer f 150.000,-- moeten komen, incl. de activiteitenmanager.

Er is ook voorgesteld dat er per buurtcentrum iemand wordt aangesteld om afspraken en samenwerkingsverbanden tussen buurtcentra onderling en met professionele organisaties te coördineren. Dit zou een netwerker (geen uitvoerder) moeten zijn, die staat tussen buurtcentra (vrijwilligers) en professionele organisaties en voor de buurtcentra de contacten legt. Deze netwerker is iemand die vanuit de gemeentelijke regie sturing brengt aan de buurtcentra; iemand die afstand kan nemen. Deze persoon zou ook de taak moeten hebben om de vrijwilligers aan te sturen (ondersteuning en deskundigheidsbevordering), om samen met de vrijwilligers een evenwichtig programma samen te stellen.

In het verlengde hiervan is in andere interviews het idee aangedragen om een soort koepel of bovenbuurtcentrumbestuur op te richten, waar de besturen hun vertegenwoordiging in kiezen. De koepel zet de beleidslijnen voor de buurtcentra uit. Op deze manier wordt de beleidsvorming en uitvoering gescheiden. Dit zou ook de samenwerking tussen de buurtcentra beter tot stand brengen. Bovendien kan dit een manier zijn om de autonomie van de diverse buurtcentrumbesturen geleidelijk aan te verminderen.

Een ander voorstel dat ook in een aantal interviews naar voren is gekomen, is dat de bestaande welzijnsorganisaties worden samengevoegd tot één overkoepelende organisatie. De vrijwilligersorganisaties, die de buurtcentra nu besturen, moeten dan vervallen. Wel kunnen vrijwilligersorganisaties voor de aparte activiteiten blijven bestaan. De aansturing kan via de gemeente plaatsvinden en er moet helder beleid worden geformuleerd.

Binnen de afdeling welzijn is men echter van mening dat het niet de bedoeling is om één overkoepelende welzijnsstichting op te richten. Wel wil de gemeente waar mogelijk stichtingen samenwerkingsverbanden aan laten gaan (tussen stichtingen onderling). Te denken valt aan samenwerkingsverbanden tussen verschillende stichtingen die zich richten op dezelfde doelgroep (jongeren, ouderen). Dit is vooral denkbaar als het om kleine stichtingen gaat en zal vooral op uitvoeringsniveau zijn. Denk aan hetzelfde gebouw en dezelfde telefonist(e). Hierbij moet gewaakt worden dat de stichtingen hun eigen identiteit houden.

Gevolgen voor gemeentelijk apparaat

Tijdens de interviews is naar voren gekomen dat de gemeente nu te weinig stuurt op welzijnsterrein. Er moet goed worden nagedacht over een inhaalslag, over de door de instellingen te leveren producten. Voorgesteld is daarvoor een aparte ambtenaar aan te stellen, die beleid ontwikkelt. Er moet ook meer samenwerking tot stand komen tussen de beleidscollega's binnen het gemeentehuis. Te denken valt bijvoorbeeld aan een betere afstemming tussen de afdeling welzijn en de afdeling wijkgericht werken.

De nieuwe rol van de buurtcentra zou voor het jongerenwerk kunnen betekenen dat er meer mogelijkheden zijn om het activiteiten aanbod uit te breiden. Voor de ontwikkeling van de Brede School betekent het meer zicht op de toegankelijke ruimte voor activiteiten voor de brede school. Wat betreft het buurtsportwerk kunnen positieve veranderingen worden verwacht met betrekking tot de coördinatie van sport, een korte aansturing en een meer flexibele begeleiding (functieverbreiding naar nog meer sport- en wijkgericht). Voor het wijkgericht werken betekent de nieuwe rol van de buurtcentra dat de wijkcoördinator meer projecten ter hand kan nemen, omdat op ondersteuning van het buurtcentrum kan worden gerekend.

3.6 Relatie buurtcentra en wijkposten

Rol van de wijkposten

Het wijkgericht werken in Lelystad wordt deels vanuit het gemeentehuis, deels vanuit de wijkposten vorm gegeven. Op het gemeentehuis werken vier mensen: een hoofd van de afdeling, twee beleidsmedewerkers en een secretaresse. De afdeling in het gemeentehuis probeert de wijkgerichte manier van werken verder te ontwikkelen samen met andere afdelingen en heeft een coördinerende rol voor de wijkposten.

In Lelystad zijn acht wijkposten. Het doel van een wijkpost is de wijk leefbaarder te maken samen met de politie, GGD etc en natuurlijk met de directe betrokkenheid van de bewoners. De wijkpost is een voorpost van de gemeente, geen sociaal-cultureel werk. De medewerkers van wijkposten zijn dus ambtenaren. Op elke wijkpost werken: een halve stadsdeelmanager (dus één manager per twee wijken), één wijkcoördinator (fulltime), twee medewerkers administratie (waarvan 1 ID-baan) en twee medewerkers maatschappelijke activering (2 ID-banen). De medewerkers maatschappelijke activering bieden ondersteuning aan de wijkcoördinator bij de begeleiding van de wijkraad en kunnen ook activiteiten in de wijk begeleiden (bv. bij de buurtcentra). De wijkposten bestaan echter nog maar kort en momenteel speelt er binnen de afdeling wijkgericht werken een discussie over de toekomstige invulling van takenpakket en rol van de wijkposten.

Door de afdeling wijkgericht werken is tijdens het interview aangegeven dat het gewenst is dat er meer ondersteuning komt van het opbouwwerk. De overige geïnterviewden zijn niet van mening dat de wijkposten extra ondersteuning nodig hebben. De wijkposten hebben al ondersteuning van de afdeling wijkgericht werken en de wijkposten leren ook veel van elkaar.

Opvallend is dat buiten de afdeling wijkgericht werken er maar een beperkt inzicht bestaat in hoe het wijkgericht werken is georganiseerd en wat er op de wijkposten gebeurt. Duidelijk is dat de wijkposten een laagdrempelige plek zijn voor het halen van informatie, het indienen van klachten etc. over de eigen buurt. Het beeld bestaat dat met de wijkposten delen van gemeentelijke functies naar de wijken zijn gebracht. Naast informatievoorziening hebben de wijkposten met name een beheertaak (fysiek), maar zij proberen ook de sociale kant te betrekken (bijv. oplossen van ruzies, organiseren van overleg tussen allochtone vrouwen e.d.). De rol van de stadsdeelmanagers is onduidelijk. Een stadsdeelmanager zou verantwoordelijk zijn voor het fysiek en sociaal beheer. Daarnaast kwam tijdens één van de interviews naar voren dat eenmaal per drie weken overleg plaats vindt met de wijkraad. De wijkraden vertegenwoordigen bewoners van een wijk; hierin hebben wijkbewoners zitting. De wijkraden zijn zelfstandig en onafhankelijk en mogen gevraagd en ongevraagd adviseren aan de gemeente. Daarnaast kan bij initiatief vanuit de wijkraden hulp worden geboden door ambtenaren van de gemeente. Alle geïnterviewden weten wel van het bestaan van wijkraden. Tijdens één van de interviews is nog naar voren gekomen dat als de gemeenteammbtenaren iets in de wijk willen regelen, dat via wijkpost makkelijker gaat.

In een aantal interviews komt naar voren dat de communicatie met het wijkgericht werken voor verbetering vatbaar is. Hiermee wordt vooral het contact bedoeld tussen de verschillende afdelingen van het gemeentehuis met de afdeling wijkgericht werken en met de wijkposten. Nu is niet duidelijk voor medewerkers op het gemeentehuis wat in de wijkposten speelt en ook andersom.

Op korte termijn zou worden gestart met een wijkteamoverleg. In dit overleg worden verschillende functies op wijkniveau bij elkaar gebracht (wijkagent, jongerenwerker, wijkverpleegster etc.). Signalen die eenieder opvangt worden hier besproken en/of er wordt een goede doorverwijzing naar de betreffende afdeling van de gemeente bedacht. Als deze activiteit echt zo functioneert in de praktijk, dan is dat heel goed. Verder moet de wijkpost meer als doorverwijsloket naar de bewoners toetreden.

Huidige verhouding/samenwerking buurtcentra en wijkposten

De wijkposten houden zich vooral met zakelijke, gemeentelijke en fysieke zaken bezig (denk bijvoorbeeld aan een schouw). De buurtcentra houden zich meer met bewoners en sociale aangelegenheden bezig. Een echte relatie tussen de wijkposten en buurtcentra is er op het moment niet. Via het buurtsportwerk enigszins. Het buurtsportwerk werkt veelal vanuit de buurtcentra en heeft ook contact met wijkposten.

In één van de interviews komt naar voren dat bij de buurtcentra het beeld bestaat dat de wijkposten niet erg toegankelijk zijn. Dit beeld komt vooral uit de Zuiderzeewijk, waar de opzet van het gebouw (m.n. de entree) als vervelend wordt ervaren. In een aantal interviews is bevestigd dat de relatie tussen het buurtcentrum en de wijkpost in de Zuiderzeewijk ronduit slecht is. In Boswijk is de relatie tussen het buurtcentrum en de wijkpost redelijk. De wijkraad vergadert hier meestal in het buurtcentrum.

In de Waterwijk zijn de wijkpost en het buurtcentrum in één gebouw gevestigd. Tijdens de interviews zijn hier tegenstrijdige berichten over naar voren gekomen. In het ene interview komt naar voren dat deze fysieke relatie positief werkt, terwijl in het andere interview naar voren komt dat de wijkpost en het buurtcentrum weinig contact met elkaar hebben. Beide zijn wel in één gebouw gevestigd, maar vooral de wijkpost-manager zou het buurtcentrum-bestuur op afstand houden. Vanuit de wijkpost is aangegeven dat een aantal keer is verzocht om ruimte in het buurtcentrum te mogen gebruiken voor onder meer vergaderingen van de wijkraad, thema-avonden of informatie-avonden. Op deze verzoeken wordt doorgaans afwijzend gereageerd. In Dukdalf komt de wijkraad niet echt uit de verf; er zou meer begeleiding moeten komen. Ook de samenwerking met het buurtcentrum komt niet goed tot stand (wat onenigheid over kosten drank op een feest, met overigens wel een hoge opkomst).

De rol van de wijkpost is soms afhankelijk van de populariteit van de wijkmanager. Een populaire manager krijgt meer gedaan bij de buurtcentra.

De rol van de wijkposten in de toekomst en de verhouding met de buurtcentra daarbij

In de interviews komt duidelijk naar voren dat de wijkposten geen stadsdeelkantoren moeten worden. De wijkpost is het voorportaal van het gemeentehuis. Bewoners krijgen hier informatie, maar kunnen ook ondersteuning krijgen vanuit het gemeentehuis (bijvoorbeeld voor de aanleg van speelveldjes).

De meningen over toekomstige verhouding tussen de wijkposten en de buurtcentra zijn verdeeld. Grofweg komt het er op neer dat een aantal geïnterviewden vinden dat de wijkposten en buurtcentra een verdere vorm van samenwerking of zelfs integratie aan zouden kunnen gaan. Terwijl andere geïnterviewden vinden dat de taken van de wijkposten en buurtcentra zo sterk verschillen dat slechts in beperkte mate eventueel samenwerking zou kunnen plaats vinden.

In een aantal interviews komt naar voren dat de rollen van de buurtcentra en wijkposten niet tegen elkaar af te zetten zijn. Buurtcentra en wijkposten zijn erg verschillend: wijkposten zijn zakelijk en buurtcentra zijn meer sociaal ingesteld. Een integratie is daarom niet wenselijk. Wel is aangegeven dat buurtcentra kunnen meeliften met projecten van de wijkposten. Een buurtcentrum zou het wijkgericht werken kunnen versterken (denk bijvoorbeeld aan het faciliteren van bewonersavonden, het bieden van ruimte). Bovendien kunnen de medewerkers maatschappelijke activering die op de wijkposten zitten op projectbasis de buurtcentra ondersteunen bij activiteiten. Ook wordt aangegeven dat wijkraden en buurtcentrumbesturen lastig zijn te combineren. Al is het alleen al geografisch: de wijken van de wijkposten beslaan andere gebieden dan de verzorgingsgebieden van de buurtcentra. Bovendien zijn de wijkraden geen representatieve vertegenwoordiging van de bewoners uit een wijk. Ook zou het naast elkaar zetten (zowel letterlijk als figuurlijk) van wijkposten en buurtcentra lastig zijn in personele zin. Wijkposten kampen met probleem van te weinig personeel, waardoor wijkposten niet aan gewekte verwachtingen kunnen voldoen (denk aan openingstijden).

Overigens vindt over de rol en de taken van de wijkposten momenteel nog een discussie plaats binnen de afdeling wijkgericht werken.

Het merendeel van de geïnterviewden geeft aan dat fysiek gezien een combinatie van een wijkpost met een buurtcentrum goed zou zijn, omdat de bevolking beter bereikt wordt. Dit werkt twee kanten op: mensen die nooit in buurtcentrum komen en wel in wijkpost, zien ook eens wat het buurtcentrum doet en mensen die veel in buurtcentra komen worden nu beter geïnformeerd over wat zich in de wijk/gemeente voordoet (ook voor persoonlijke ontwikkeling). Beide instellingen zouden zowel letterlijk als figuurlijk dichterbij elkaar moeten worden gebracht. Voorgesteld is dat de wijkposten meer activiteitenplekken kunnen worden, waar de gemeente samen met de bewoners goede dingen tot stand kan brengen. Daarnaast is een aantal keren aangegeven dat de wijkposten meer een sociale functie moeten krijgen en dat zou goed kunnen door een combinatie te maken met het buurtcentrum. De maatschappelijk activeerders die werken op de wijkposten zouden dit als taak kunnen krijgen. Ook is naar voren gekomen dat in het ideale geval de wijkraden in combinatie met de buurtcentrumbesturen activiteiten kunnen ontwikkelen.

Tijdens de interviews is voorgesteld dat er een plan moet komen om een verdere samenwerking tussen buurtcentra en wijkposten te bewerkstelligen. In dit plan wordt de afbakening van taken en de plek van verantwoordelijkheden uitgewerkt. De gemeente moet dus het voortouw nemen. Het gemeentebestuur zal hiertoe uitspraken moeten doen en opdrachten aan de wijkposten moeten geven. Er zou meer samenhang moeten komen tussen de buurtcentra en het wijkgericht werken. De buurtcentra moeten hiervoor ook geprofessionaliseerd worden, waardoor beter verbanden kunnen worden gelegd. Hierdoor ontstaat wellicht ook meer vertrouwen tussen de buurtcentra en de wijkposten. Vermoed wordt dat het wel een probleem zal worden om iedereen rond de tafel te krijgen. Daarnaast is aangegeven dat er op het gemeentehuis door de verschillende afdelingen minder langs elkaar heen moet worden gewerkt.

4 Conclusies en advies

4.1 Conclusies

Een belangrijk en opvallend kenmerk van de buurtcentra in Lelystad is dat het -over het algemeen weinig professionele- vrijwilligersorganisaties zijn. Daarnaast is opvallend dat de acht buurtcentra los van elkaar staande stichtingen of verenigingen zijn, waartussen nauwelijks of geen contact bestaat. Ook valt op dat de verschillen tussen de buurtcentra groot zijn.

Beeld van de huidige buurtcentra

De buurtcentra worden gezien als organisaties die een minimale hoeveelheid aan activiteiten verzorgen die in principe moeten voldoen aan de vraag vanuit de buurt. Dit verschilt wel per buurtcentrum. De activiteiten die worden georganiseerd zijn volgens de geïnterviewden over het algemeen onsamenhangend, te beperkt, van een te laag niveau en te veel gericht op één leeftijdsgroep (of basisschool of 40+). Met name voor jongeren en allochtonen zouden de buurtcentra te weinig toegankelijk zijn. Het aanbod en de aard van de activiteiten bepalen volgens de geïnterviewden welke bewoners er naar de buurtcentra komen. Over het algemeen maken lagere inkomensgroepen en lager geschoolden met veel vrije tijd gebruik van de buurtcentra. De mogelijkheden om andere bevolkingsgroepen te betrekken zouden ook wel beperkt zijn. Aangegeven is dat het de buurtcentra ontbreekt aan geschoold kader. Er zijn professionals nodig. De reeds bestaande samenwerking met het buurtsportwerk wordt dan ook als zeer positief ervaren. Bovendien is er te weinig geld. De buurtcentra krijgen geen subsidie voor het organiseren van activiteiten.

In de interviews wordt ook duidelijk dat de bestuursstructuur niet altijd goed is geregeld. Het bestuur van vrijwilligers bepaalt wat er gebeurt; dit gebeurt niet altijd even democratisch. Bij sommige buurtcentra is volgens de geïnterviewden sprake van 'kliekvorming', waardoor het voor anderen moeilijk is om binnen te komen. Niet alle buurtcentra zouden ook even zorgvuldig omgaan met de vrijwilligers. Het aantal vrijwilligers werkzaam in de buurtcentra verschilt erg per wijk, maar alle buurtcentra hebben problemen met de werving van vrijwilligers. Het aanbod vrijwilligers loopt terug en de kwaliteit van de bestuurders loopt volgens de geïnterviewden nog harder terug. Aangegeven is dat de vrijwilligers vaak wel met hart en ziel zijn betrokken bij de buurtcentra. Het gevoel dat er te weinig capaciteiten of professionaliteit aanwezig zijn, delen zij waarschijnlijk niet.

Ideaal toekomstbeeld buurtcentra

Uit de interviews komt naar voren dat het buurtcentrum weer het ontmoetingspunt moet worden voor de buurt. Dit betekent meer variatie in het aanbod van activiteiten en gebruik door meer verschillende doelgroepen. De buurtcentra moeten toegankelijk zijn voor alle bewoners van de wijk, ongeacht hun afkomst, geslacht, leeftijd etc. Het aanbod kan per buurtcentrum verschillen naar gelang de behoeften. Het buurtcentrum is volgens de geïnterviewden in het meest ideale geval een verzamelgebouw, waarin zowel professionals als vrijwilligers werkzaam zijn.

Gezien de huidige organisatiegraad en de te verrichten activiteiten in de nieuwe buurtcentra blijkt uit de interviews dat professionele ondersteuning een voorwaarde is. Het gaat hier zowel om ondersteuning op gebied van beheer, administratie en begeleiding van activiteiten, als inhoudelijke ondersteuning.

Daarnaast zou een goede en regelmatige samenwerking moeten bestaan tussen de buurtcentra onderling en met andere organisaties in Lelystad (o.a. wijkposten). Vrijwilligers moeten een erg belangrijke rol blijven houden in de nieuwe buurtcentra en zouden door samenwerking met professionele organisaties ook ondersteuning kunnen krijgen van professionals.

Over de organisatie van de nieuwe buurtcentra zijn de meningen sterk verdeeld. De meningen lopen uiteen met aan de ene kant het voorstel dat de gemeente beleid per organisatie maakt en daarbij een budget beschikbaar stelt voor de bestaande vrijwillige besturen; tot aan de andere kant het voorstel tot het oprichten van één overkoepelende welzijnsorganisatie en het komen te vervallen van de vrijwilligersorganisaties die de buurtcentra nu besturen. Tussen deze extremen ligt het voorstel om per buurtcentrum een netwerker (geen uitvoerder) aan te stellen, die staat tussen buurtcentra (vrijwilligers) en professionele organisaties en voor de buurtcentra de contacten legt. Een ander voorstel is dat een soort koepel of bovenbuurtcentrumbestuur wordt opgericht die de beleidslijnen voor de buurtcentra uit zet en waar de besturen hun vertegenwoordiging in kiezen.

Ongeacht de organisatie van de nieuwe buurtcentra is een belangrijk gevolg voor het gemeentelijk apparaat dat meer moet worden gestuurd op welzijns-terrein. Er moet een inhaalslag worden gemaakt. En er moet ook meer samenwerking tot stand komen tussen de beleidscollega's binnen het gemeentehuis.

Relatie tussen wijkposten en buurtcentra

Een echte relatie tussen de wijkposten en buurtcentra bestaat op het moment niet. De meningen over een nieuwe verhouding tussen wijkposten en buurtcentra zijn verdeeld. Een aantal geïnterviewden vindt dat de taken van de wijkposten en buurtcentra zo sterk verschillen dat slechts in beperkte mate samenwerking zou kunnen plaats vinden. Het merendeel van de geïnterviewden vindt echter dat de wijkposten en buurtcentra een verdere vorm van samenwerking of zelfs integratie aan zouden kunnen gaan. Vooral een fysieke combinatie van een wijkpost met een buurtcentrum wordt als positief gezien, omdat de bevolking daardoor beter bereikt wordt. Ook vindt een aantal geïnterviewden dat de wijkpost een meer sociale functie moet krijgen en dat zou goed kunnen door een combinatie te maken met het buurtcentrum. In dit kader kunnen wellicht de wijkraden in combinatie met de buurtcentrumbesturen activiteiten ontwikkelen.

Om een verdere samenwerking tussen buurtcentra en wijkposten te bewerkstelligen moet de gemeente het voortouw nemen. De buurtcentra moeten hiervoor ook geprofessionaliseerd worden, waardoor beter verbanden kunnen worden gelegd en over een weer meer vertrouwen ontstaat.

4.2 Advies

Op basis van de documentanalyse, de interviews en eigen inzicht wordt het volgende advies uitgebracht.

Dit advies kan in drie hoofdthema's worden gesplitst:

- geef de buurtcentra professionele ondersteuning;
- formuleer duidelijke subsidiecriteria;
- voeg buurtcentra en wijkposten samen.

Professionele ondersteuning

Het ontbreken van professionele ondersteuning speelt de buurtcentra parten. Hoe goedbedoelend de besturen vaak ook zijn, het ontbreekt hen veelal aan bestuurskracht en werkelijke (of beperkte) dadendrang. Ook het feit dat de besturen in een aantal gevallen door coöptatie tot stand komen, geeft te denken. Eveneens is het discutabel dat de buurtcentra door een aantal bevolkingsgroepen niet wordt bezocht; zeker als in ogenschouw wordt genomen dat bepaalde bevolkingsgroepen minder welkom lijken te zijn of in ieder geval zich niet geroepen voelen hun buurtcentrum te bezoeken. Ook zijn vraag en aanbod in de buurtcentra niet op elkaar afgestemd. Op dit terrein is geen beleid ontwikkeld. Per buurtcentrum handelt men naar bevind van zaken. Het aanbod komt niet tot stand op basis van gemeten behoefte of aan de hand van demografische gegevens, maar meer op individueel verzoek.

Teneinde te bevorderen dat de buurtcentra weer hét ontmoetingscentrum voor de buurt worden, is het wenselijk professionele ondersteuning ten behoeve van de besturen aan te stellen. Dat betekent niet dat het vrijwilligersbestuur moet verdwijnen. In tegendeel juist een bestuur van bewoners van de buurt geeft meer draagvlak in de buurt zelf. Het aanstellen van beroepsmatige ondersteuning, zowel inhoudelijk als procedureel, náást de besturen zal een heilsame werking hebben op het ontwikkelen van beleid en facilitaire ondersteuning. Deze beroepskrachten kunnen worden ondergebracht bij Impulz. Zij dienen niet in dienst van de gemeente te worden aangesteld om iedere schijn van belangenverstrengeling (in het kader van subsidiering) zoveel mogelijk te vermijden.

Formuleer duidelijke subsidiecriteria

De gemeente subsidieert momenteel geen specifieke activiteiten en geeft alleen een facilitaire subsidie. Daarmee heeft de gemeente het inhoudelijke beleid rond de buurtcentra uit handen gegeven, wat heeft geleid tot de huidige, minder gewenste, situatie.

Geadviseerd wordt het heft weer in gemeentelijke handen te nemen. De gemeente kan de buurtcentra vragen jaarlijks een werkplan te maken, waarin wordt aangegeven welke activiteiten zullen worden verricht en welke voorzieningen daarvoor in de buurtcentra nodig zijn. Tevens geven de buurtcentra aan welke financiën met de activiteiten en de faciliteiten zijn gemoeid. Dit werkplan is daarmee eigenlijk een goed onderbouwde subsidieaanvraag. De gemeente dient overigens van tevoren aan te geven aan welke criteria de subsidieaanvraag moet voldoen. De gemeente toetst de subsidieaanvraag aan de vastgestelde criteria en kent al dan niet subsidie toe. Bij de criteria wordt in ieder geval voor wat betreft de activiteiten gekeken naar de demografische gegevens per wijk. Ook dienen de buurtcentra jaarlijks verantwoording af te leggen over de verrichte activiteiten. Op basis daarvan kan de gemeente het beleid eventueel bijsturen en zondig subsidie verrekenen. Overigens betekent dit dat de gemeente uitdrukkelijk beleid op dit terrein moet formuleren en een medewerker daarvoor (al dan niet deels) vrij zal moeten maken.

Samenvoegen buurtcentra en wijkposten

Het heeft uw onderzoekers van het begin af aan verbaasd dat in Lelystad náást buurtcentra ook wijkposten bestaan. Het feit dat buurtcentra én wijkposten bestaan is prijzenswaardig, maar helaas is er vrijwel geen sprake van integratie. Het gaat meestal om twee verschillende gebouwen van waaruit activiteiten voor de wijk worden verricht ten behoeve van bewoners.

Het ligt voor de hand de buurtcentra en de wijkposten te integreren, zodat bewoners één plek hebben in hun wijk waar ze terecht kunnen met vragen en opmerkingen over de dagelijkse leefomgeving en voor hun activiteiten of voor het ontmoeten van andere buurtbewoners etc. Het gaat niet alleen om een fysieke integratie, maar ook om een inhoudelijke. Op deze wijze krijgt de sociale component van wijkgericht bovendien meer kans zich verder te ontwikkelen. Het wijkgericht werken, waaronder wijkposten vallen, heeft immers een belangrijke sociale component en die kan worden bevorderd door het integreren van buurtcentra en wijkposten.

Bijlage 1 Lijst van geïnterviewde personen

- Ruud Bootsma, wethouder economische zaken, sociale zaken, club- en buurthuiswerk, stadsbeheer, wijk- en buurtbeheer;
- Marian Harten, interim hoofd afdeling Welzijn;
- Wick Wisker, beleidsmedewerker afdeling welzijn, sector samenleving ;
- Hans van Wijk, medewerker afdeling welzijn, sector samenleving;
- Sjakka van den Berg, consulent sportstimulering;
- Esther van der Zee, beleidsmedewerker afdeling jeugdbeleid;
- Ieke van Velden, beleidsmedewerker afdeling onderwijs;
- Martha van der Meer, beleidsmedewerker en plaatsvervangend afdelingshoofd van de afdeling wijkgericht werken;
- Jos van Veldhuizen, adviseur stedelijk welzijn bij stichting Impulz;
- Jan Korf, hoofd sector samenleving.

Bijlage 2 Overzicht van geraadpleegde literatuur

- Stadsgids Lelystad 1999 – 2000;
- Buurthuizen in Lelystad, evaluatie Gemeente Lelystad, afd. Algemene Zaken, sectie BMO, januari 1998;
- Gemeentelijke nota aan het college van burgemeester en wethouders d.d. december 1998;
- Gemeentelijke conceptnota vrijwilligersbeleid, december 2000;
- Wijkmonitor Lelystad, deelrapportage Zuiderzeewijk-concept, 1^e versie, NIZW, november 2000;
- Werkplan 2001 buurtcentrum De Joon – eind 2000;
- Wijkmonitor Lelystad, deelrapportage, concept 1^e versie, NIZW, november 2000;
- Overzicht specifieke activiteiten buurtcentra 23 oktober 2000;
- Wijkgerichte manier van werken, verdiepingsnota, gemeente Lelystad, wijkgericht werken, juni 2000.